

ХРИСТОС

Спаситель, Воскресіння, Живот і Бог вшиткых ВОСКРЕС!

На твій гріб зышли ангелы названы Силы, а дозерателі замертвили. В гробі стояла Марія і глядала твое пречісте тіло. Ты завоёвав царство смерті і не зазнав од нёго раны. Стрїтив сь Діву, Дарователю жывота. Воскресший із мертвых, Господи, слава тобі (Тропарь, гол. 6).

О самім воскресію Хріста в змыслі процесу переміны мертваго тіла на ославлёване, Євангеліі не говорять ніч. Їх інформація є проста: Воскрес! Но што ся тыкаць свідчїня о тїм чудеснім ділі, Євангеліі споминають многых очівісных свідків, котры свідчать, же Хрістос жыє. Суть то: Марія Магдалина, апостолы, Клеопа, Тома і іншы. Вшиткы віділи Ісуса Хріста воскресеного, бісїдовали з ним, дакотры ся го і дотулили. Тот контакт з воскресшим Хрістом є про святописців головнішы як даяка теологічна шпекуляція о ославленім тілі. Є то жыва віра в практичнім жывоті, віра, котра веде до вічного жывота.

Так то мать быти і в нашім жывоті. Хоць може і неісто, но наконець з любові і надхнієм приймїме правду о новім існованю Хріста і наслідуйме го з надїєв, же і нас раз чекать воскресїня наших тіл. Тоту таємность приймїме сердцём, бо наш разум не є способный высловити невысловне. У воскреснім тропарі 6. голосу співаме о тїм, што є потрібне знати при наслідованю Хріста:

Є нашим Спасителём, што значить, же змысел нашого жывота є в порозумлію Хрістовой богожертвы і в реалізації Божой любви в нас. Бо „він пожертвовав себе самого за нас, штобы нас одкупив із вшиткых грїхів і очїстив нас як свій выбранный народ, пильный в добрых ділах“ (Тїт 2,14).

Є нашим Воскресїнем, то значить, же є алфов і омегов нашой віры, слободной волі і інтелекту. Бо кідь бы Хрістос „не вокрес із мертвых, даремна бы была наша віра“ (1.кор 15,14).

Є нашим Жывотом, бо „кідь мы із ним ся стали єдно і подобов єго смерти, наїсто з ним будеме єдно і подобов єго воскресїня“ (Рим 6,5).

Є Богом вшиткых, бо „Бог так любив світ, же дав свого єдинородного Сына, жебы каждый, хто вірить в нёго, не пропав, но мав вічний живот“ (Йоан 3,16).

В неділю Пасхы Хрістос запрошує цілый світ, жебы вошов до єго воскресїня. Воскресне світло просвіщать таємность бессмертности. Поклоньме ся воскресшому Спасителю і покїрно благаїме: „Даруй нам, Хрісте, ризы правды, ткани із богословія небес“ (Кондак св. Отцям).

Хрістос воскрес!

о. Франтішек КРАЙНЬЯК, Камюнка

О жытелях другой категорії

О тїм, же премьер СР Роберт Фіцо годен на хоцькій громаді бісїдовати так, жебы здобыв сїмпатії публікы і доказав з того вытовчі політїчний капїтал, сьме ся уж пересвідчили многораз. Пересвідчїв нас і о тїм, же знать заграти на націоналістїчну струну, кідь за єго влады „Smer“ підпорив патріотїчний закон, ці зачав писати, якбач з Яном Слотом при флящати боровічкы, новодобы словацькы міфы о старых Словаках і їх кралёви Святоплкуви, котрого скульптуру демонстратївно помїстили на Братїславскім градї. Як ся превказав у своїм приговорї к 150-їй річницї основаня Матїці словенської – то є цалком інша кава. Тото уж не є лем бавка на доброго патріота, котрый, якбач, має намір ку собі прїтягнути волїчїв націоналістїчной Словацькой народной партїї. **Є то момент, котрый оптіков Роберта Фіца сполочности указує, яке є одношія державы к народностным меншынам.**

Премьер собі одсчочїв на святкованя юбілею Матїці словенської, де ся так розречнїв, же мусив порядно дожерти нелем хоцькотрого члена народностной меншыны на Словенську, але і каждого терезво думаючого чоловіка. Ёго лябды о тїм, же Словацька република є ту главно про Словаків, бо они суть штатотворным народом, суть доказом нелем абсенції знань о тїм, як фунгує модерна демокрація, але тыж абсенції знань о історїї терїторїї, на котрій днесь лежить Словакія. А што є найгірше, **председа влады СР непрямо называють членів народностных меншын жытелями другой категорії.** То, же в СР суть штатотворным народом лем Словаці і штат є ту в першїм рядї про них, є така сама дурнота, як повісти, же ліс творять лем буки, а вшиткы остатні стромы ці рослины там можуть рости, але ліс бы ту був і без них. Штатотворныма суть вшиткы жытелї, котры ту жыють. Вшиткы сьме перед законом рівноцінны і маме окрем тых самых повинностей і єднакы права. Такой штатник бы мав знати – який розділ є міджі концептом штатотворности і

права народів на самоїдентїфікацію. Каждый народ, який прийде до етапы высокой внутрішней організованости і має сполочну ідентїту, подля мїджінародного права мать і право вытворити самобытну державу. Тото не значить, же тоту державу собі присвоїть. Державу предсі творять вшиткы, без огляду нато, ці суть членами маєрїтного або мїнорїтного жытельства. Інакше бы тота держава не была демократїчна в змыслі модернаго розумїня демокрації. Навыше, як доктор прав знать холем преамбулу Уставы СР, значить найвысшого закона, знать, же на тїй ся доїднали „народ словацький... ведно з членами народностных меншын і етнічных ґруп жыючїх на Словенську... значить мы, жытелї Словенської републикы.“ На верейнім благу і розвитку державы беруть участь вшиткы жытелї, ці уж Словаці, Мадыре, Русины, Ромове або Чехы. **Одсунути, хоць непрямо, жытелїв СР будькотрой мїнорїты до шуфлаткы з написом „Жытелї другой категорії“, ці то думать серьёзно, або ся Фіцо хоче лем залюбити націоналістам, є неприпустне і протиустановне. Навыше, тым підпорує уж і так планы налады маєрїты к дакотрым меншынам.** Кідь Роберт Фіцо видить лем натягнуты руки меншын, котры все дашто хотять, мав бы ся задумати, чом то так є. Меншыны бы рады не натїгали руки і не дожадовали ся все довкола дачого, кібы мали забезпечены вшиткы права, котры ім Устава СР ґарантує, але доднесь не суть наповнены. І не натїгали бы руки як жобраци, кібы їх фїанцованя не было побудоване на невыгодній дотачній сїстемі, але на прїямім фїанцованю із державного бюджету, як то мать забезпечене наприклад Матїца словенська. Покры фїанцованя Матїці є закомпоноване прїямо до бюджету Міністерства культуры СР, меншыны (належать під Уряд влады СР) чекають на свої дотачїї і до децембра, хоць акції роблять цілый рік, і реґуларно – на довг. Намїсто того, жебы

(Продовжіня на 3. стор.)

Русины хотятъ мати слово при реалізації народностной політїкы СР

В Пряшові 2. фебруара 2013 одбыло ся 3. засїданя Округлого стола Русинів Словенська (ОСРС), котре скликав Александер Дулеба, повіреный єго веджїнем.

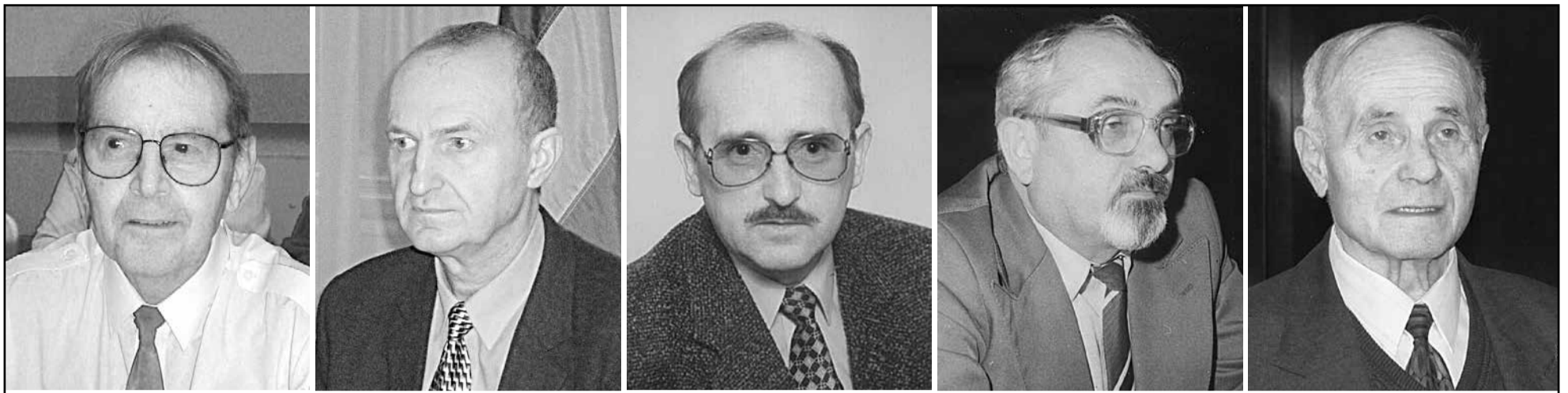
На стрїчі взяли участь представителї русиньскых обчаньскых здружїнь, таких професїональных інштїтуцій, як Театер Александра Духновїча, Піддукляньскый умелецькый народный ансамбль і СНМ – Музей русиньской культуры в Пряшові, дале независлы русиньскы актївісты, подникателї і іншы. А. Дулеба інформовав, же на основі повірїня ОСРС зреалїзовав стрїчу з веджїнем Русиньской оброды на Словенську (РОС), найвекшой русиньской організації, але тото ся дїштанцовало од новой платформы ОСРС. Як повів А. Дулеба, робота ОСРС без РОС не буде безвызначна, хоць з партїіпаціов

РОС была бы хосенна як про тоту отворену платформу, так про цілый будучий розвой русиньской народностной меншыны. І зато Дулебова задача – дале комуїковати з представителями РОС і снажыти ся дїйти к позїтївному выслїдку – зїстає актуална.

Участници споминаного засїданя ОСРС прїяли два основны документы: Порядок засїданя ОСРС і Резолуцію з 3. засїданя ОСРС (позн. А. 3.: *обидва документы сьме публіковали в інтернетовых новинках Академія русиньской культуры в СР, ч. 7/2013*) і схвалили одборных ґарантів на сформулованя проґрамовых цілїв в окремых сферах розvoja русиньской народностной меншыны: в области легїслатївы, школства, культуры, професїональных інштїтуцій,

(Продовжіня на 3. стор.)

Спомини на кодифікацію русиньського языка на Словеньску 2.

• Главны особы, тогдышні функціонарі Русиньской оброды на Словеньску (РОС), які ся найвеце заслужыли при організованю святочного акту выголошіня кодифікації русиньського літературного языка на Словеньску: (зліва) председа РОС Николай Ляш, таёмник РОС Александер Зозуляк, председа МО РОС у Братіславі Мілан Андраш, членове Выконного выбору РОС Ярослав Сисак і Іван Бандуріч.

(Закінчїня з минулого чїсла.)

Історія нам указує снагы многих представителів русиньського двиганя уж в 19. сторочу – мати граматику русиньського языка. В тім часі было веце концепцій, але не было єдноты в етніку і міджі авторами, і так выслідкы роботы на тім полю не были завершены так, як 27. януара 1995.

Приправа на кодифікацію была тяжка, главно хыбили нам скушености з такой роботы. Навыше, было треба мати позитивны одборны посудкы на кодифікачны приручники, найліпше од реномованых авторів, за што ся наконець взяли словеньскы і іншы лінгвісты, як проф. Др. Ян Горецкі, др. н., з Языкознавчого інштїтуту Л. Штура САН в Братіславі, проф. Др. габ. Генрік Фонтаньскі зо Шлезьской універзіты в Польску, доц. Др. Михал Міклуш, к. н., з ФФ УПІШ в Пряшові і другы. Потребны были і доказы о тім, же наш язык є живый, што было задачов новозродженого інштїтуту – через приправлєваны одборны приручники, главно орфографічний словник. Став єм ся участником діскузії нелем на Міністерстві културы СР, але ай з веджїнем Матїці словеньской в Братіславі, а в сягды сьме терпезливо просили і жадали підпорити акт кодифікації русиньського языка.

Ситуація навколо кодифікації была скмплікovaná ай тым, же РОС не мала грошы на такую акцію, навыше наслідком контролі компетентных штатных органів зачатком року 1995 її рахунок в банці був заблокований. Контроля з Братіславы, послана на господарїня РОС – начасована перед приправлєваным актом святочного выголошіня кодифікації – была правдоподобно зінсценована тьма людми, котры были проти кодифікації русиньського языка. Ай така „поміч“ пришла в тім часі... Треба спомянути, же проти кодифікації выступали функціонарі Союзу Русинів-Українців Словеньской републікы (СРУСР), україньскы новинкы і проукраїньскы орьєнтована інтелігенція, а негати́ну роль зограло ай україньске высиланя СРо з Пряшова. Дакотры з тых людей дотеперь не акцептують кодифікацію русиньського языка а святочный акт єй выголошіня поважують лем за політичну акцію. Така позиція є неправилна, бо кодифікація русиньського языка, як ся вказало пізніше, мала велике значїня в процесі зміцнєваня народной ідентїты Русинів, захованя їх народного языка і русиньской културы в обцім. Дакотры представителі СРУСР ани теперь не респектують право Русинів на свою народну ідентїчност і на слободу выбери народности, котру каждому гарантує Устава СР і міджінародны документы ратїфікованы парламентом СР. Русиньску културу ай теперь собі функціонарі СРУСР привластнюють а поважують єй за україньску. Нажаль, роблять так проти волі Русинів на Словеньску.

Споминам собі, як в єден день децембра року 1994 – без того, жебы сьме ся перед тым добісїдовали – сьме ся зышли на Словеньскій уліці в Пряшові: Н. Ляш, А. Зозуляк, Я. Сисак і І. Бандуріч. На тій стрічі сьме оцінєвали ситуацію в русиньскім русї. Конштатовали сьме, же суть великы тискы од функціонарів СРУСР, пряшівських „україньских науковців“, україньских масмедій проти тому, жебы Русины мали узаконений свій русиньскый язык. Дакотры люде проукраїньской орьєнтації дуже критїзовали ай одборный семінар з року 1992 у Бардеївских Купелях (Николай Мушинка). Тот передкодифікачный научный семінар, на котрім была приятна форма, прїнципы і методїка спрацованя матеріалів ку кодифікації русиньського языка на Словеньску, по одборній стороні приправлєвали В. Турок, В. Ябур і А. Зозуляк, а організачну част мав на старости І. Бандуріч. Мушу повісти правду, же був робеный великый лобінг ай на штатных інштїтуціях СР в такім дусі, же мы Русины сьме Українці і не треба нам кодифіковати русиньскый язык. Кідь критїзуєме позицію СРУСР і проукраїньских інштїтуцій і інтелектуалів ку кодифікації русиньського языка, зарівно треба повісти, же своїма кроками нам нехотячі помогли. Указовали на то, же на Словеньску не може быти самостатна русиньска редакція в Словеньскім радію, не можуть быти на таблічках уведжены назвы сел в русиньскім языку, не можуть русиньскы новинкы діставати грошы на свою роботу, не можуть ся выдавати русиньскы книжки, не можуть быти русиньскы школы – а то з єдной главної прїчины: Русины не мають узаконений русиньскый літературный язык. Наслідком такой „аргументації“ Русинам сперали ідентїфіковати ся як самостатна народностна меншына і реалїзовати резолюцію прїяту першым сеймом РОС, але тым, з другого боку, ініціовали Русинів, жебы кодифікацію русиньського языка зреалїзовати якнайскорїше.

По аналізі актуальной ситуації высшеуведжена група членів РОС дефінітївно

вырїшыла офіціально выголосити кодифікацію русиньського языка – 27. януара 1995 ай в сітуації, же РОС в тім часі не мала ниякы грошы. З боку уведженой группы членів РОС было то некомпромісне рішіня і особна одповідност нелем за докінчїня зачатых работ, але ай за сітуацію, коли сьме йшли до акцій без грошей РОС. Я сам высловив на стрічі такую думку, же кідь не суть грошы, маєме свої вкладны книжки, вшыткы четверо заплачїме цілый кельчїк з тым споемый, і же по часі ся нам може пінязі вернуть. Сїтуація была тяжка. Окрем одборной приправы програму славностного дня, спрацованя Декларації з выголошіня кодифікації русиньського языка, было треба обїднати і заплатити автобус з Пряшова до Братіславы, а главно уквартелєваня і стравованя про участників акції – на два дні. Была то нелегка задача, але ай одповідност і жертвенност членів группы. Часу сьме мали мало. Цїла тярха была на нас штирєх. Конкретный план і день кодифікації не був проїднаний на КВ РОС, бо на то не было часу, а єго членове ся о тім дізнали аж з позванкы. Членове группы собі помагали, як знали. Нашли поміч у веджїня Театру А. Духновїча, од якого мали к діспозїції авто, нашли сьме свої грошы на уквартелєваня в часі приправы на кодифікацію, т. з., не были то грошы РОС.

Пїнязі не приходили з Міністерства културы СР ани по кодифікації, а так дакотры фактуры были заплачены аж з великым одступом по кодифікації. Мушу похвалити за велику поміч тогдышнєго директора високошкольских інтернатів у Братіславі (уж небогого) **Николая Онуфряка** за створїня добрых условій нелем про програм славностного дня, але ай забезпечів нам уквартелєваня і страву, а тьж почекав довгы місяці, покы ся выбавили грошы у міністра културы СР і могли ся поплатити фактуры. А то ся стало аж по особній ургенції тогдышнєго члена Рады влады СР про народностны меншыны і етнічны группы за Русинів – **А. Зозуляка**, котрый був прїятый тогдышнім міністром културы СР **Іваном Гудецом**, а аж на основі той діскузії міністер дав приказ на прїдїліня дотації на вырївнаня вшыткых довгів за акцію славностного выголошіня кодифікації русиньського языка на Словеньску в Братіславі.

На тот славностный день нігда не забуду і не забуду ани на славностный вечур в інтернатї „Млада гарда“, де сьме уж без страху могли спокійно ославити великый успіх. Я сам мав велику одповідност в день кодифікації як главный гзда, бо контролєвав єм вшыткых, котры приходили до салы. Пустив єм лем позваных а тьж знамых професорів російского языка, котры учїли в Братіславі. Нежаданы особы не были пуцены, головно не дістали ся там тоты, котры не были к Русинам прихылны.

Што ся тькать участі на славностнім выголошіню кодифікації, лем з Пряшівского краю было нас коло 60, а з Братіславы далшых, одгадую, 60 гостів і заступів штатных органів, одборных інштїтуцій і високих школ. Радость сьме мали нелем мы, членове РОС, але радость проявлєвали ай гості. Радость Пряшївчанє было видно ай в автобусі з Братіславы назад до Пряшова, коли ани єдна минута не была тиха, але сьме живо діскутовали і співали за цілов путєв. Были сьме щастны з досягнутого великого історїчного успіху тьх Русинів, на основі роботы і діятельства котрых славностне выголошіня кодифікації русиньського языка ся могло зреалїзовати. **Каждый, хто к тому успіху приложыв і найменшу частку роботы, заслужит собі велике ПОДЯКОВАНЯ од днешнєй генерації Русинів Словеньска.**

Зато хранимє нашы успіхы, досягнуты по році 1989, а не довольмє никому, абы їх дегонестовав. Платяць ай теперь слова з початків народного возроджїня Русинів: РУСИНЫ, СХОПТЕ СЯ! Охранюмє свій русиньскый народ. Я пересвідченый, же вшыткы русиньскы обчаньскы здружїня, як і професїональны русиньскы інштїтуції, нелем мають радост із выслідків списованя людей в році 2011, але же і в далшїм процесі русиньського народного возроджїня будуть робити так, жебы наша работа была штонайплоднїша і найхосеннїша – на благо Русинів. Вірю, же досягнуты оптимістичны выслідкы з послїднєго списованя людей (2011) – якым передходив процес кодифікації русиньського языка – будуть акцептованы штатнымы органами і при прїдїлєваню штатной дотації на розвой народностной културы Русинів на Словеньску.

Др. Іван БАНДУРІЧ,

председа Регїонального клубу Русиньской оброды у Бардеїв

Русины хотять мати слово при реалізації народностной політики СР

(Закінчіння із 1. стор.)

медіалной презентації і самосправи. (Позн. А. З.: іх мена і призвіска опублікуєме тогды, кідь дашто створять, як і выслідкы іх роботы). Выробліня стратегічных програмных пунктів мать послужыти з єдного боку як концепція выходу із стагнації русиньского руху, яка бы мала быти шыроко дискутована, враховано засіданя Выбору про народностны меншыны Рады влады СР, а з другого боку, як фундамент про властны легіслативны пропозиції ОСРС, які бы мали послужыти к зліпшіню сітуації і можностей цілкового розвою русиньской меншыны. Очівісно, Русины чують потребу веце засяговати до легіслативных процесів і до процесів формування условій і правил про жывот і актівиты народностных меншын на Словеньску, бо сучасна сітуація, ці ся то тыкать фінанцованя, або законзервованя сучасного ставу подля списованя людей з року 2001, є про них невыгодна. Припоминыкы выслвлены на ОСРС к засіданю Выбору про народностны меншыны будуть все переданы представителям Русинів у тім выборі – Янови Калинякови і Янови Липиньскому, котры суть членами Округлого стола ex offo.

ОСРС на засіданю привітав ініціативу русиньских філантропів з рядів успішных podnikatelів, котры выступили з ініціативов заложыти надацію на підпору розвою русиньской народностной меншыны. Через надацію, яка бы мала быти першов такого характеру в русиньскім контексті, група podnikatelів хотіла бы забезпечіти ліпшы условія на фунгованя культуры і освіти, як і істу міру незалежности тых актівитостей од штатных дотацій, котры в тім році, коли было заевідоване прогресівне наростаня кількосты жытелів русиньской народности, бы мали быти про Русинів меншы, як по минулы roky. (Звыразніня тых рядків: А. З.)

Округлый стіл Русинів Словеньска є отворенов платформов, цілём котрой є зьєдначіння русиньского руху на Словеньску. Мав бы быти концепчнов, конзултачнов і інформачнов платформов русиньских організацій, професіональных інштитуцій і особностей, котрых діятельство є заміряне на возродный процес Русинів на Словеньску.

За ОСРС **Петро МЕДВІДЬ**, *Пряшів*

О жытелях другой катеґорії

(Закінчіння із 1. стор.)

ся меншынам дало то, што уж давно мали мати на Словеньску, є то наспак. Влада Роберта Фіца ся підпише під патріотічний закон, языковий закон, котры суть невыгодны про меншыны, і під закон о двоякім жытельстві, котрый є самособов наштелёваный лем проти єдній народностній меншынї. Жебы сьме панови премєрови вытолковали на історічных фактах, хто ту є і хто не є штатотворным в єго розуміню, выберу пару фактів з історії Русинів. Без того, жебы сьме выдумовали даяку модерну міфологію, подобну тій о „старых Словаках“, знаме із археологічных і історічных фактів ясно повісти, же населіня Білых Хорватів, котрых потомками суть карпатськы Русины, заселило Карпатську котлину, т. є. і часть северовыходной Словакії, овелё скоріше, як ту были даякы „стары Словаки“. То значить, же на тій території мы дома і мы ту дома уж веце як 15 сторіч. **Кідь Фіцо бісідує о тім, же Матіца словеньска сохранила Словаків перед выгынутём, треба му припомянути, же в тім часі воєвали за свої права Словаки ведно з Русинами, же дакотры Русины, як наприклад Адолф Добрянський, были основателями Матіці словеньской, а к тому якраз Русин Адолф Добрянський, як посланець Угорьского сейму, воєвав нелем за права Русинів в Угорьску, але і за права Словаків, за што був зо сейму выведжений і двараз стратив мандат, о атентатах на нєго і єго родину уж ани не бісідую. Русины ся ведно з Чехами і Словаками стали штатотворным народом, кідь ся зо своєв прадідівсков територію Підкарпатськов Русёв причленили к 1-ій Чеськословеньскій републіці. Значить народом, котрый підпорив першу державу, котру собі слободно выбрали Словаки і на основі котрой могла пізніше возникнуть і Словеньска републіка. Самособов, ту настала бізовні „двойяругость“ Русинів, як то называть історик Иван Поп, кідь часть Русинів жыючих на території Підкарпатськой Руси была штатотворным народом, покы часть Русинів творила лем меншыну на території Словакії в рамках ЧСР. Тото але ніч не мінить на факті, же як підкарпатськы Русины, так і словацькы Русины, боєвали за повойнове обновліня Чеськословеньска, кідь многы з них, і на офіцірських функціях, засновали Першы чеськословеньскый армандный збор в СССР. І наперек тому, же іх прадідівску територію Бенеш під тиском Сталіна дав советам, і в Чеськословеньску настала 40-річна сістематічна українізація іх комуніты, Русины все были лояльными жытелями як Чеськословеньска, так і Словеньской републіки, котра могла возникнуть лем вдяка тому, же колись і дідове сучасных словацькых Русинів підпорили намаганя Чехів і Словаків. **Без огляду на тоты факты о Русинах, слова, котры выслволив Фіцо, премєр СР, і котры членів народностных меншын зачленюють міджі жытелів другой катеґорії, ніхто не може схвалёвати. Ніхто з міноріты, але ани ніхто з маёріты. Тоты невалушны слова протистоят розуміню модерной демократічной державы і одкрытой обчаньской сполочности, котрій може премєр тыж не порозумів, кідь ей заплів міджі мішанину своїх націоналістічных хвалоспівів. Єдно є але ясно. Словеньско і Мадярьско по остатнім Фіцовім прояві на юбілею Матіці словеньской іщі може нігда не мали к собі ближе; хоць мадярьскый премєр Орбан бісідую по мадярьскы, а словеньскый премєр Фіцо по словеньскы, в основі бісідують єднакым языком.****

Петро МЕДВІДЬ, *Голосы Карпат – комунітний портал карпатських Русинів*
(Звыразніня дакотрых речінь зроблено редакціов.)

Окрес Стара Любовня в роках 1918 – 1938

Недавно вышла публикація педагога, історіка і архіваря ПгДр. Михала Мурцка, Др., під назавов *Окрес Стара Любовня в роках 1918 – 1938* в рос-сягу 120 сторінок у першім выданю.

Книга в 9 капітолах, котра є выслідком архівного баданя в штатных архівах МВ СР і іх філіалках, тогдышней пресы, штатістік і літературы, комплексно аналізує адміністративный, демографічний, господарський, політічний, культурный, освітній, общественный розвой і школство в роках 1918 – 1938. Не хыбьтє ту ани анализа еміграції з того окресу.

Цілём работы є дати шырокому кругу чітателів, регіональным і цілословеньскым історікам, учітелям і штудентам шырокоспектральный образ о розвою окресу Стара Любовня од взнику Чеськословеньской републіки в році 1918 до року 1938, враховано. Не хыблять у ній спискы окресных начальників у Старій Любовні в роках 1920 – 1945, высвітліня скорочінь, жрідла, література і регістер мен.

Книжка была выдана Любовнянськым музеєм у Старій Любовні заслугов бывшой директоркы **Мгр. Монікы Павелчіковой** і теперішнёго директора **ПгДр. Далібора Мікуліка**, котры великов міров ся заслужыли о то, же публикація вышла книжно в друкарні ОТА, а. с., у Кошціях. Без них бы тотя книжка николи не узрїла світло світа. Треба підкреслити і то, же спрацованя історічного розвою самостатного окресу Стара Любовня в роках 1918 – 1938 была барз тяжка работа. Главно зато, же многы релевантны архівны докумен-ты были зніщены, а то аж двараз: першы раз по взнику Чеськословеньской републіки, а другый раз в році 1949 при збераню папіря. Парадоксом є то, же цінны архівны докумен-ты, враховано середнёвічных листин, котры пере-жыли другу світову войну, но не пережыли період по ослободжіню і были зніщены!

Я глубоко пересвідченый, же анотована публикація Окрес Стара Любовня в роках 1918 – 1938 спід пера ПгДр. Михала Мурцка, Др., буде інтересовати і многых Русинів Словеньска.

Мгр. Андрій КАПУТА, *Свідник*

О азійскім способі діскузії і полемікы Мірослава Сополыґы

Недавно єм писав о полеміці почас презентації новой книжкы М. Сополыґы в Ужгороді. Думаєм, же ся к тому уж не буду вертати, але кідь єм знова прочітав запис на інтернеті, був єм несподіваний, же в нїм єм не нашов дакотры выслво-вы пана Сополыґы. Хыблять там якраз крїмінальны слова-терміны на адресу русиньских лідрів, які были або і суть тепер на челі русиньского руху.

Звычайно ся не ставать, жебы оріґінальны записы на інтернеті по такім куртім часі хтось мінив або і ліквідовав. Зато єм ся заінтересовав, чом ся то стало. В оріґіналі записі были слова, котрыма пан Сополыґа одповів на вопрос, який до був русиньскый рух, што вам спрічінив „великы шкоды“: „**Ниякий русиньскый рух неекзітує, іднать ся лем о дакільох політікарів і комедіантів, які ся поважують за політіків.**“ **Дотыкать ся то лем «дакільох псіхопатів».**

Ці то пан діректор судить подля себе, притримуючі ся присловя: «Подля себе суджу тебе»!

Тых крїмінальных слов в теперішнім записі на інтернеті уж нїт. Хтось іх выґумовав, а наісні то не было нагодно. Заважне не є то, хто то зробив, але – чом му то вадило? Ці ся то так стало на желаня автора, або невгодность крїмінальных вступів до полемікы і діскузії собі усвідомила адміністрація ужгородьского інтернету – не є важне. Сам факт вышмарїня анїдемократічных вступів будького до діскузії ці полемікы є сімптоматічний. Він є тісно звязаний з попередніма крїмінальными выслвовами, котры мали вплив на цілий процес предметной презентації публикації М. Сополыґы, хаотічной полемікы і діскузії на різны темы.

Кідь адміністрація інтернету і ужгородьска універзіта мали намір реалізовати і діскузію з полеміков на тій презентації, то мали забезпечіти участь кваліфікованых опонентів з кругів русиньских ученых, філологів, істориків і под. Они бы могли, як шпєціалісты, адекватно ся запоіти до діскузії і полемікы. Але – не з властной выны – іх там не было.

Выґумованя крїмінальных выслвоів зо запису на інтернеті іщі не значить, же они там не были выслвоены. Были, і абсолютно позначили характер діскузії і полемікы о Русинах на Словеньску, о іх языку і лідрах – без опонентів, бо іх там не было.

Дана кавза зъявно свідчіть о неприпустности азійскых поступів в демократічных процесях нелем в научных кругах, але ани в демократічных односінах сучасной сполочности. Тотя кавза пересвідчіла, же як автор презентації ПгДр. М. Сополыґа, др. н., так і адміністрація ужгородьского інтернету, а не менше і адміністрація ужгородьской універзіты не решпектовали демократічны правила сучасной сполочности.

Не менше крїмінальными суть і тенденції пана Сополыґы оживлєвати фалошны тезы о українськім етносі в цілім просторі выходословеньского регіону на юг од Карпат – од северного Земпліна, Шаріша і Спіша аж по Татры (Остурня). Український етнос подля М. Сополыґы сягає аж по історічне русиньске село Остурню. То є анїісторічне тверджіння, і зато є неправдиве. Операть ся о тенденції некомпетентных і фалошных історіків і філологів, котры русиньскы діалекты северовыходного Словеньска поважують за українськы.

Історічны і філологічны факты потверджують русиньскый етнос, позначений словеньскыма і польскыма впливами. Досвідчують то урбарьскы записы жытельства русиньских сел з doby Марії Терезії од Остурні через сіверный Спіш, Шаріш і Земплін аж по Собранці. Русиньскый етнос в регіоні ся презентує главно на основі історічных фактів іщі з часів перед татарскыма навалами і перед приходом Мадярів до підкарпатськой области, де Русины были уж усаджены. Не нагодов кралёвський нотарь краля Бєлы IV. у своїх *Gesta Hungarorum* споминать Русинів і іх князя (Лаборець), з яким воєвали кочовны Мадяре (Ужгородьський замок).

Тым веце язык русиньского жытельства і русиньска менталіта в регіоні свідчіть о русиньскім етносі, котрый ся там почас сторіч росшырєвав і розвивав. В далшых добах по приході Татарів а по них і Мадярів притомность

(Продовжіння на 4. стор.)

О азійскім способі діскузії і полемікы Мірослава Сополыгы

(Закінчіня із 3. стор.)

Русинів у карпатськім регіоні потверджує волоська колонізація, організована на основі Волоського права. Тото право дакотры історіци (проф. Ф. Улічні) называють Кусинськым правом. В часах той колонізації на території по обидвох боках Карпат ся міджі Русинами усалашыло вівчарство, пестоване Русинами на далеких паствисках і полонинах (Закарпатя).

В тих часах о даякім українськім етносі в Карпатах не было ани чути, бо іщі го не было на світі. Але ани в часах вандрованя в Карпатах дружыны Федора Головатого (конець 14. стороча) ниякого українського етноса там не было, а Русины уж заселяли шыткы села од Остурні через Спіш, Шаріш і Земплін аж по Собранці. Не треба быти ани великым істориком, ани філологом, жебы ся культурный чоловік пересвідчив, же в тім регіоні о якімсь українськім етносі не може быти нияка бісїда. Тым веце, же жытельство, котре заселює тоты просторы од найстаршых історичных доб, комунікує міджі собов і зо сусідніма жытелями іншых етносів своєв русинськов бісїдов, котру поважує за свій материнський язык. О тім свого часу писав і Людовіт Штур і єго наслідователь. Тот многоракый історичный яв є притомный в тих регіонах од непамятных часів а не выкорінили го зо жывота Русинів ниякы новітны кламарі, котры за Юдовы стрібернякы суть схопны зречі ся і свого материнського языка, і шпеціфічной русиньской культуры, і народного уміня. За 30 стріберных і про ілузію чужіх научных чі академічных титулів суть поготовы предложыти похыбны фалошны квазі научны творы.

М. Сополыга дав наскоро «выгумовати» інкрімінованы слова о Русинах з інтернету. Але слїды по єго высловах зїстануть там як чорны плямы на єго характері. Они суть тырвалы, лем так наскоро ся «выгумовати» не дадут. Єго снагы одсылати ся на Русинів з Киевской Руси суть лем жалостным порівнованєм різных історичных і філологічных фактів, котры зо сучасныма карпатськыма Русинами окрем звуковой подобности не мають ніч сполочне. Так як і далша назва жытелів Киевской Руси – «Русічі», котру вживать автор *Слова о плуку Ігоревім*. Подобно як тогдышне слово *Русин*, і слово *Русіч* (*Русічі*) мало таке істе значіня. Але окрем М. Сополыгы ніхто тоты слова не зачленює до теперішніх модерных языків українського, русиньского або російського.

Похыбны поступы М. Сополыга вживать все тогды, як не мать аргументы проти опонентів. Вытігать особны властности опонентів без будьякого споїня з данов реалностев. Очівісно мою чінность ани мої научны роботы не познать, зато выдумує собі о мі політічны і ідеологічны блуды. Таким є і єго способ нарабляня з історичным ці філологічным матеріалом, де ся му плетуть сучасны карпатськы Русины з жытелями Киевской Руси. А може він так нараблять і з русиньскыма будителями, котрых задїлює міджі Русинів-Українців. Фалзіфікує цілу нашу русиньску історію.

На розділ од нєго, я в своїй научній і публікачній чінности тісно сполупрацював нелем з домашніма (словенськыма і чеськыма) літературознателями, критиками і публіцістами, але і з науковцями далшых европських і заморських штатів (Росія, Польско, Югославія, Австрія, Німецько, Мадярсько, Італія, США, Канада).

Выслїдком „Вашых літературноісторичных снаг ся стала публікація *Поезія револючной эпохи*, в котрій сьте зробили аналізу модерных літературных смерів в европських літературах і в творчости великанів російской поезії... представили сьте в ній творчость А. Блока, А. Белого, В. Соловєва, В. Хлебнікова, Б. Пастернака, А. Ахматовой в такій інтерпретації, яка в тогдышній офіціалній советьській критіці была іщі неприпустна. Штудії о модерных літературных смерах в російській літературі выкликали інтерес і заграничных одборників на міджінародных сімпозіумах і конференціях в Белгії, Німецьку і Австрії. По

році 1990 сьте ся заміряли на русиньску літературу. Стали сьте ся автором учебників русиньской літературы про русиньскы школы... В році 2005 сьте приправили зборник штудій о русиньській літературі на Словенську *Оброджїня Русинів*“ (выбране з поздраву к 85. юбілею автора).

Уведжена проблематика мать і свій глибокий моральный змысел. То, же М. Сополыга собі дозволять назвати русиньскых лїдрів політікарями ці аж психопатами, тогды як сам себе піднімає аж до небес, свідчїть о єго аж хворобных особных амбіціях. Він номінує ся до ролї poradці найвысшых політічных лїдрів України. До того аж, же їх поучать, як мають поступати в рішаню языковых проблемів в їх властній країні. Але факт, же за русиньскыма лїдрами на Словенську стоять десятки тисяч Русинів різных вікових категорій, М. Сополыгови не сперать, жебы завзято не твердив, же ниякого русиньского руху нїт. Сам ся чує атаманом семох тисяч Українців, котры на розділ од нєго ся не чуять „Русинами-Україцями“, бо ніхто нігдє на світі таку народность не узнавать. Окрем функціонерів смутно памятного *Культурного союзу українських трудящих*, котрый був в руках большевізованої КПС/КПЧ організатором українізації Русинів на Словенську.

Выгумованя інкрімінованых Сополыговых слов з українського інтернету свідчїть о культурі того чоловіка, з котров він сам себе одпрезентовав – нелем фалошным оцінінем русиньского руху на Словенську, але і фалошнов полеміков з насліднов моєв критіков єго ужгородського выступлїня.

Доц. ПєДр. Василь ХОМА, к. н., Братїслава

Презентація новых книжок

Сполук русиньскых писателїв Словенська вас позывать на членську громаду, спосну з презентаціов найновшых публікацій красной літературы, котра ся одбуде 3. апріля (середа) 2013 о 10.00 год. в засїданї *Concilium maius* (2. штук, ч. 328) Ректорату Пряшівской універзіты, ул. 17. новембра ч.15.

Програм: 1. Отворїня, 2. Справа о роботї за минулый рік, 3. Інформація о тогорічных проєктах і іншых актївах СРПС, 4. Сполупраца з Літературным фондом (штїпендії, оцініня...), 6. Дїскузія, 7. Резолюція і заклочїня, 8. Автограміада авторів презентованых публікацій.

Тїшме ся на Вашу участь.

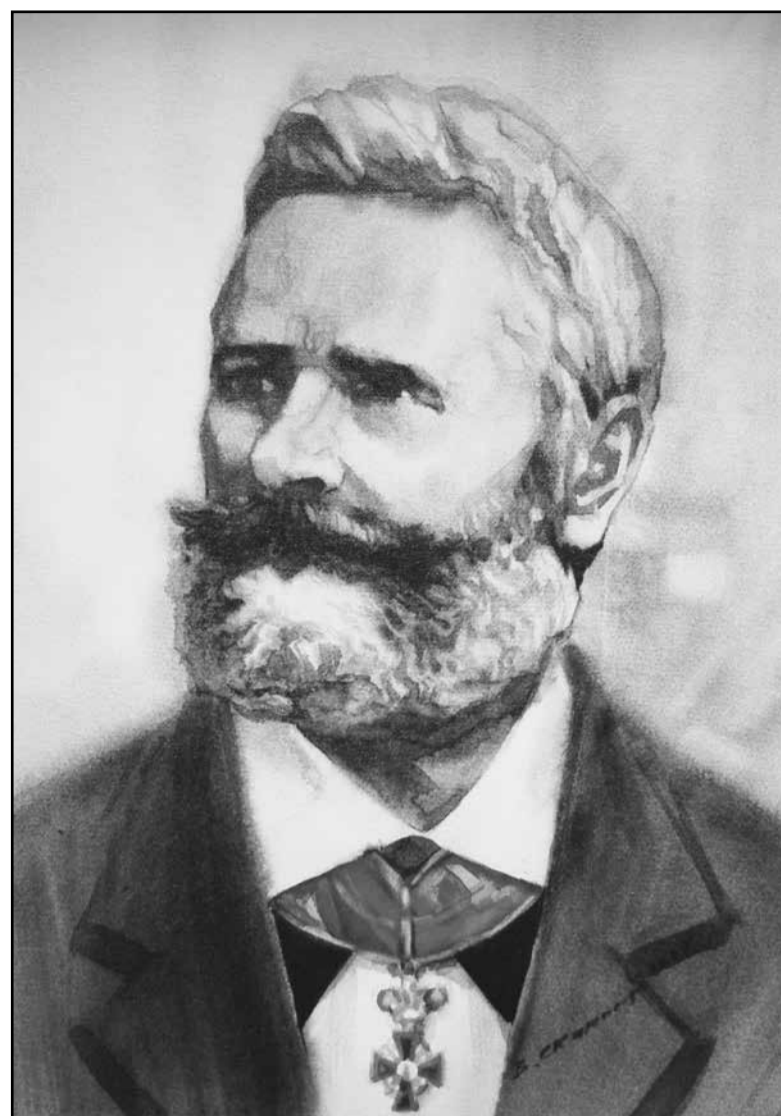
ПєДр. Кветослава КОПОРОВА, ПєД.,
председкыня СРПС

Оправа

В ч. 2/2013 Народных новинок у статї Івана Бандуріча *Спомины на кодїфікацію русиньского языка* 1. у 17. рядку здола суть неправилно уведжены чїсла. Правилно мать быти: „... сітуація є така, же в 196 селах ся приголосило понад 20 % людей к русиньскому материньскому языку, але нїт ани єдного села, в котрым бы мінімално 20 % жытелїв ся приголосило к україньскому материньскому языку“.

В іншій статї тих новинок, а то П. Р. Магочія *Кодїфікація русиньского языка очїма історїка* ся пише, же: „Ініціатїва зреалїзовати церемонію кодїфікації в януарї 1995 в Братїславі... вышла не од Русиньской оброды, але од ініціатївній ґрупы трєх особ...“ Хотеме высвітлити, же при скорочованю той статї были вышмарены шыткы позначкы, в данім припадї і позначка ч. 11, котра вводить мена конкретных трєх особ: „Повна концептуалїзація і планованя братїславской церемонії были выслїдком дїскузії міджі мнов (позн.: проф. П. Р. Магочіом, т. є., автором уведженої статї), Василєм Ябуром і Александром Зозуляком, яка ся зреалїзовала... в октобрі року 1994.“

За хыбы просиме перебачїня авторів статей і читателїв.
Редакція

Адолф Добрянський

Адолф Івановіч Добрянський вмер 19. марца 1901 року, значїть од того часу перешло 113 років од кончіны найвірнішого сына Славян, боєвника за права славянських народів і за автономію каждого народа у бывшїм Австро-Угорьску.

Так го называли і чеськы народны будителї Палацькый, Тихый, Боровський і далшы. А. Добрянський був у Відню радцєм влады. Вшыткы славянскы будителї свої пропозиції ці претензії просаджовали через нєго. Він выдавав *Pešt'budínske vedomosti* в словенськым языку і був сполузакладателєм Матїці словеньской. Быв першым посланцєм в парламентї Австро-Угорьска, котрый ту заступав Русинів і Словаків. Боєвав цілый свій жывот за права Русинів і Словаків, може zato ся став цілєм дакілких атентатів. При єднім із таких атентатів стратив руку єго сын, а єго брата Віктора застрїлили. Адолф Добрянський був докінця выгнаний із родной домовины до австрійского міста Інсбрук, де мав заказане писати о карпатських Русинах. Цїлый свій жывот був під поліцейным дозором.

Нажаль, по 2. світовій войні ся на нєго забыло, кідь нас Русинів „розрізали“ на дакілко частей а в році 1946 розділили міджі Советьський союз і Чехословакію. Єдну часть зукраїнізовали, другу пословакізовали. І так нам найвеце пошкочили словенскы і українскы історіци, котры нас не презентовали як Русинів, затаєвали, же ту екзїстовав русиньський народ, же ту суть русиньскы будителї і далшы школованы люде.

Кідь Підкарпатську Русь окуповали Мадяре, мадярскы націоналісты розвалили памятникы Т. Г. Масарика і А. І. Добрянського в Ужгородї. Доднесь їх ніхто не обновив або не побудовав новы, што є велика шкода, бо тоты особности за своє діятельство собі то заслужать. На желаня А. Добрянського єго моцї перевезла єго жена Елеонора до єго домовины, до Чертіжного, де, нажаль, ся о єго памятник Русины Словенська не старають так, як бы сі тотя вызначна особность з нашой історії заслужыла.

Не забывайме на своїх вызначных русиньскых предків, але давайме їм почливість, яку собі заслужать!

Петро ЮРЧИШІН

НАРОДНІ НОВИНКИ

Выдавать Русин і Народны новинкы. Реалїзоване з фінанчнов підпоры Уряду влады СР – програм Култура народностных меншын 2012. Шефредактор: Мґр. Александер ЗОЗУЛЯК, редакторка: ПєДр. Кветослава КОПОРОВА, языкова редакторка: доц. ПєДр. Анна ПЛІШКОВА, ПєД. Adresa: **Ľudové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, SR.** Tel.: 0907 164 715. Реґїстрачне ч. **EV 327/08, МІС 49 438.** Предплатне на рік € 10,- €, так істо і часопису Русин. Опублікованы погляды дописователїв не мусять быти згодні з поглядами редакції.

Адреса новинок на интернетї: www.rusynacademy.sk,
<http://narodny-novynky.presov.sk>, E-mail: rusyn@stonline.sk

Rusin a Ľudové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
D+2
VsRP - 664/2003

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2